

Matkailututkimus 9: 2, 67–68 (2013)

©Suomen matkailututkimuksen seura

Kirja-arvosteluita

Monipuolisesti tietoa matkailusta

Veijola, Soile (2013, toim.). *Matkailututkimuksen lukukirja*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 191 s.

Riikka Puhakka

Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, Helsingin yliopisto

Lapin yliopistokustannuksen syksyllä 2013 julkaisema *Matkailututkimuksen lukukirja* esittelee matkailua ja matkailualaa koskevaa tutkimusta monipuolisesti usean tieteenalan näkökulmasta: erityisesti matkailun sosiologian, kulttuuritutkimuksen sekä talous- ja ympäristötieteiden. Suurin osa kirjoittajista työskentelee Lapin korkeakoulukonsernin perustamassa Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutissa (MTI). Kirjan kaksitoista lukua jakautuvat neljään laajaan teemaan: luvuissa avataan matkailun alueita, arvoja, palveluja ja muutoksia. Artikkelien aiheet koskevat matkailua toimialana, matkailualueiden elinkaaria, elämyksiä, talousvaikutuksia, etiikkaa, ennakoivaa tuotekehitystä, esteettömyyttä, turvallisuussuunnittelua, ympäristökysymyksiä, paikallista kehittämistä maaseudulla sekä matkailua työnä. Osa kirjan teemoista on käsitelty paljon jo aiemmissa julkaisuissa, mutta tuoreen näkökulman suomalaiseseen tutkimukseen tuo esimerkiksi matkailun etiikan, eettisen matkailun ja vieraanvaraisuuden etiikan tarkastelu.

Luvuissa havainnollistetaan erilaisia näkökulmia käytännön esimerkkien avulla. Kahdeksassa artikkelissa käytetään esimerkkinä Lappiin suuntautuvaa matkailua, mutta esimerkkejä on myös muun muassa Helsinki-Vantaan lentokentältä, Skotlannista, Namibiasta ja Nicaraguasta. Kirjan yhtenäisyyttä olisi lisännyt se, että kaikkien lukujen esimerkit olisivat liittyneet Lappiin tai luvuissa olisi vähintään pohdittu esimerkkien antia Lapin matkailun kannalta. Kahdessatoista artikkelissa ei ymmärrettävästi pysty käsittelemään matkailun tutkimukseen liittyviä teemoja kaikenkattavasti. Tuotekehitystä koskevassa luvussa tarkastellaan lyhyesti tulevaisuudentutkimuksen merkitystä matkailussa, mutta laajempi pohdinta esimerkiksi Lapin matkailun tulevaisuudesta ja sen vastuullisuudesta olisi ollut kiinnostava lisä kirjaan.

Kirjan punaisena lankana esitellään matkailun viisiasteisen vastuullisuuden periaate, joka tähtää sosiaaliseen, kulttuuriseen, taloudelliseen, ekologiseen ja poliittiseen vastuullisuuteen. Vastuullisuuden esille nostaminen keskeisenä teimana on sinänsä ansiokasta, mutta käsitteen alkuperä herätti ihmetystä. Kirjassa ei kerrota,

että viisiasteinen vastuullisuus on määritelty toiminnan painopisteeksi MTI:n strategiassa 2013–2016. Pohdin myös, miksi vastuullisuus ymmärretään viisiasteiseksi eikä -ulotteiseksi, kun käsite sisältää keskenään tasa-arvoisia vastuullisuuden näkökulmia eikä kyse ole jatkumosta tai portaittain etenevästä vastuullisuudesta. Kirjan johdannossa esitellään vain lyhyesti vastuullisen matkailun erot usein käytettyyn kestäväen matkailun käsitteeseen nähden. Käsitteiden väliset erot eivät siten avaudu kunnolla lukijalle – varsinkin kun osassa artikkeleita käytetään pelkästään kestäväen matkailun käsitettä. Oppikirjaksi tarkoitettussa teoksessa korostuu käsitteiden tarkan määrittelyn tärkeys.

Kirjan tiivistelmän mukaan jokainen luku pohtii, miten matkailua ”voidaan tutkia, johtaa, kehittää ja harjoittaa vastuullisesti sekä tulevaisuutta ajatellen kestävästi” (s. 8), mutta punainen lanka tuntuu katoavan osassa artikkeleita. Esimerkiksi johdantoa seuraavassa matkailutoimialaa käsittelevässä luvussa vastuullisuuden teema on niukasti esillä eikä lainkaan Lappia tarkasteltaessa, vaikka aihepiiri tarjoaisi hedelmällisiä mahdollisuuksia matkailuelinkeinon vastuullisuuden käsittelyyn kriittisestä näkökulmasta. Kirjan puutteena voidaan pitää myös vähäistä tarkastelua matkakohteen paikallisen kulttuurin tuotteistamisen vastuullisuudesta, johon olisi ollut luontevat mahdollisuudet esimerkiksi matkailuelämysten tuottamista ja kuluttamista käsittelevässä luvussa. Hyödynnetäänkö esimerkiksi saamelaiskulttuuria Lapin matkailussa vastuullisella tavalla? Vaikka valtaosa kirjan esimerkeistä liittyy Lappiin, saamelaiskulttuuri nostetaan esille vain mainintana. Matkailun ja matkailuelinkeinon vastuullisuuden kriittinen tarkastelu on yleensäkin vähäistä kirjassa. Johdannon mukaan ”*kaikki matkailu voi olla vastuullista*” (s. 21), mutta voiko esimerkiksi seksiturismi olla vastuullista? Kenen näkökulmasta vastuullisuus ylipäänsä määritellään, ja millä alueellisella ja ajallisella tasolla sitä tarkastellaan (ks. Saarinen 2006)?

Jälkisanoissa kirja sijoitetaan osaksi matkailun tutkimuksen kansainvälisten ja suomalaiskirjoittajien Suomessa julkaisemien oppikirjojen jatkumoa. Havainnollistavat käytännön esimerkit sekä jokaiseen lukuun sisältyvät tiivistelmät, yhteenvedot ja runsaat lähdeluettelot palvelevat opiskelijoita. Artikkelit ovat suhteellisen lyhyitä, ja lähdeviittausten merkitseminen loppuviitein helpottaa luettavuutta. Toisaalta oppikirjanäkökulmasta tarkasteltuna puutteena on se, että tekstiä havainnollistavia kuvia ja taulukoita sisältyy vain kahteen artikkeliin. Esimerkiksi johdannossa esitelty matkailun kokonaisjärjestelmä olisi voitu esittää havainnollisemmin kaavion avulla. Joistakin puutteista huolimatta matkailua monipuolisesti käsittelevää kirjaa voi suositella kaikille matkailualan opiskelijoille sekä muille alalla työskenteleville ja alasta kiinnostuneille.

Lähteet

- MTI:n strategia 2013–2016. Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti – The Multidimensional Tourism Institute (MTI). <http://matkailu.luc.fi/loader.aspx?id=a10ff134-49b1-4782-800b-676afe434efd>
- Saarinen, J. (2006). Traditions of sustainability in tourism studies. *Annals of Tourism Research*, 33, 1121–1140.